

PISTES PER A PRACTICAR UN APS AMB CURES

CLAUS I EINES PER A DESENVOLUPAR UN PROJECTE
D'APRENTATGE SERVEI AMB MIRADA DE CURES (APSC).

PISTES PER A PRACTICAR UN APS AMB CURES

Autoria i coordinació de la publicació: Silvia Ferrandis

Edita: InteRed Comunidad Valenciana

Disseny, maquetació i impressió: Moebius Creativa

Il·lustradors: Maru Richieri y Tomás Richieri

Data de publicació: Diciembre de 2020

AGRAÏMENTS:

Agraïm als centres educatius, als quals **InteRed** acompanya en processos d'Educació transformadora, que ens brinden la seua experiència i el seu treball, la seua il·lusió i compromís, sense els quals aquesta publicació no seria possible i, especialment, al seu alumnat i professorat líder, que valentament aposta per educar per a transformar el món.

A tots els testimoniatges que han posat rostre i veu a aquestes pàgines i que són les i els vertaders protagonistes d'aquesta guia, gràcies.

Així mateix, el nostre agraïment a Sergio Ferrandis, voluntari de **InteRed** València, mestre del Col·legi El Armelar, i coordinador del Grup Territorial de ApS a la Comunitat Valenciana, les aportacions del qual sobre la posada en marxa d'un projecte d'Aprenentatge Servei amb mirada de Cures, han sigut fonamentals per a contrastar la proposta des de l'experiència i coneixement profund de la metodologia.

Reconeixem, de la mateixa manera, l'aptes tots aquests anys de la mà del **Grup Territorial d'Aprenentatge Servei de la Comunitat Valenciana i la Xarxa Espanyola d'Aprenentatge-Servei (REDAPS)**, agraïnt a totes les persones que lideren o impulsen aquests espais per a promoure el APS, la labor del qual és valuósíssima social i educativament.

El nostre agraïment, finalment, a les companyes i companys de **InteRed** per les seues reflexions i treball per a l'elaboració d'aquesta publicació, especialment a: Guillermo Aguado, Edgard Vega i Begoña Arias.

ALGUNS DRETS RESERVATS

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconega l'autoria i no s'use per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra.

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la **Generalitat Valenciana**. El seu contingut és responsabilitat exclusiva de la **Fundació InteRed** i no reflecteix necessàriament l'opinió de la **Generalitat Valenciana**.

ÍNDEX

Accedeix amb els CODIS QR a les imatges i publicacions, i entra en la web: <https://www.intered.org/guia-aps-cuidados> per a veure tots els vídeos i el contingut extra!!

1. PRESENTACIÓ
2. L'ApSC EN EL TREBALL D' **INTERED**
  - ▶ L'Educació Transformadora i la Ciutadania Global, el nostre marc pedagògic.
  - ▶ Els ODS, un horitzó compartit
  - ▶ La pedagogia de les cures, on situem la nostra mirada
3. CLAUS D'UN ApSC
  - ▶ ApSC, una metodologia transformadora que posa la vida en el centre
  - ▶ Un aprenentatge competencial a favor de les cures
  - ▶ És hora de l'aprenentatge servei amb mirada de cures
4. PISTES PER A CREAR UN PROJECTE D'ApSC
  - ▶ TRANSFORMAR
  - ▶ COPIAR
  - ▶ SOMIAR
  - ▶ SUMAR-SE
  - ▶ OFERIR-SE
  - ▶ MAPAR
  - ▶ DEIXAR-SE ACOMPANYAR
5. PRACTICANT ApSC
  - ▶ Concreteu la vostra idea. Definiu el vostre projecte.
  - ▶ En marxa! Un interessant camí per recórrer.
  - ▶ Aprenent dels nostres passos per continuar caminant. Toca avaluar el nostre ApSC.
    - Quadre de registres per a l'avaluació del projecte ApSC
    - Instruments d'avaluació disponibles facilitats per **InteRed**
  - ▶ Busqueu la sostenibilitat del projecte i institucionalitzeu-lo. Aproveiteu l'esforç fet.
  - ▶ Celebrem que estem transformant
    - Experiències destacades d'ApSC...
    - En paraules dels seus protagonistes...
6. EINES I DOCUMENTACIÓ PROPOSTA- ¡Descarga tu KIT ApSC!
7. FORA DUBTES: "Cal ser valentes"
8. APÈNDIX: ApSC en temps de CORONAVIRUS
9. BIBLIOGRAFIA

1. PRESENTACIÓ

La història de l'actual Guia **“Pistes per a practicar un ApS amb Cures”** que ací us presentem es remunta més de deu anys enrere, quan en **InteRed** coneguèrem la metodologia d'aprenentatge servei, i descobrirem que es tracta d'una eina participativa i mobilitzadora privilegiada per a impulsar la nostra missió com a ONG de desenvolupament: promoure una Educació Transformadora que genere la participació activa i compromesa de totes les *persones a favor de la justícia, l'equitat de gènere i la sostenibilitat social i ambiental*.

D'ací va nàixer una aposta institucional que, a la Comunitat Valenciana, ens va portar a sumar-nos al **Grup Territorial d'Aprenentatge Servei de la Comunitat Valenciana**, en el qual participem activament des de llavors, fomentant la difusió i el coneixement d'aquesta metodologia.

Molt i molt variat ha sigut el treball d'**InteRed** en ApS des de llavors, però volem destacar el procés educatiu desenvolupat junt amb set centres educatius de la Comunitat Valenciana des de l'any 2016 en el marc del projecte d'**Educació Transformadora i la Ciutadania Global (ETCG): “Aprenentatge i Servei amb Cures per a centres educatius transformadors: Avançant cap a una Educació Transformadora”**, en les seues fases I i II.

Aquest projecte que desenvolupa **InteRed**, amb el finançament de la Generalitat Valenciana, s'emmarca en el treball de l'organització per a promoure comunitats educatives transformadores capaces de generar una ciutadania global, crítica i responsable, que té com a punt de trobada la **XARXA TRANSFORMA** d' **InteRed**.

Per a treballar en aquesta línia entenem que l'ús de metodologies actives i participatives, com l'**aprenentatge servei amb mirada de cures (ApSC)**, és un camí fonamental.

Dins d'aquest treball, a la fi de 2017, **InteRed** va publicar la **Guia d'Aprenentatge Servei amb mirada de Cures**, on recollíem les principals característiques que, al nostre judici, tindrien els processos d'Educació Transformadora desenvolupats a través de la metodologia d'ApS, amb la novetat que incorporava la mirada de cures, amb la qual preteníem qüestionar i donar-li la volta al model de desenvolupament actual, promovent l'equitat, l'empoderament de les dones, els Drets Humans i la sostenibilitat ambiental.

Tres anys després, per tal de donar continuïtat a aqueixa publicació i amb multitud d'aprenentatges dins la motxilla, presentem aquesta Guia **"Pistes per a practicar ApS amb Cures"**. Aquesta és una guia molt més pràctica, enfocada directament a posar en marxa i desenvolupar un projecte d'ApSC, amb multitud de recursos i eines descarregables, i dirigida al professorat i als centres educatius, educadores i educadors, futures i futurs docents... que, com nosaltres, creuen que l'ApS és una proposta educativa idònia per a la transformació personal i col·lectiva del nostre entorn local i global.

Aquestes eines han sigut elaborades o adaptades per **InteRed** i utilitzades per a formar, assessorar i acompanyar el professorat amb el qual hem treballat els darrers anys i encara hi continuem treballant, amb qui reconeixem un camí compartit ple d'experiències, reflexions i aprenentatges. Gràcies a tot això hem pogut revisar-les i actualitzar-les per a aquesta publicació, i identificar-ne algunes de noves.

Altres ingredients principals que podreu trobar en la guia són els nombrosos testimonis de professorat, alumnat, famílies, entitats... així com destacades experiències d'ApSC, sempre amb la finalitat de facilitar i animar el professorat, els educadors i educadores i qualsevol persona o entitat relacionada amb l'àmbit de l'educació a aventurar-se en la incorporació d'aquesta metodologia transformadora en la seua pràctica educativa.

Recomanem igualment la lectura de la **Guia d'Aprenentatge Servei amb mirada de Cures**, que de ben segur us resultarà molt enriquidora com a punt de partida per a emprendre o consolidar el vostre camí cap a l'ApSC.

2. L'APSC EN EL TREBALL D'INTERED

L'Educació Transformadora i la Ciutadania Global, el nostre marc pedagògic

La metodologia ApSC impulsa processos d'ensenyament-aprenentatge experiencial íntimament relacionats amb les diverses realitats socials existents en la comunitat educativa i el seu entorn local i global. A través d'aquesta, identifiquem els canvis que necessitem aconseguir i els recursos per a assolir-los. Així mateix, per a garantir que l'aprenentatge siga significatiu, resulta imprescindible donar sentit a allò que els alumnes estan treballant i connectar-ho amb les seues experiències vitals, especialment amb les que tinguen a veure amb la seua realitat com a subjectes de drets i de responsabilitats, i amb les relacions de poder i de cures en les quals participen.

Això no depèn de l'edat de l'alumnat, com ens diu **CRISTINA BUENO**, mestra de 1r de primària del **Col·legi Nuestra Sra de los Angeles** d'Alacant (Xarxa Transforma d'**InteRed**):

“ *Véiem molts problemes de relacions socials en aquesta classe, fins i tot de ben xicotetes i xicotets. Vaig buscar que aprofundiren en la qüestió i que fins i tot ho feren arribar a altres cursos... I vam començar treballant les emocions. Utilitzar la metodologia ApS ha sigut un canvi radical, en el qual has d'organitzar-te molt bé, però és molt positiu i per a l'alumnat és molt més fàcil aprendre d'aquesta manera.*

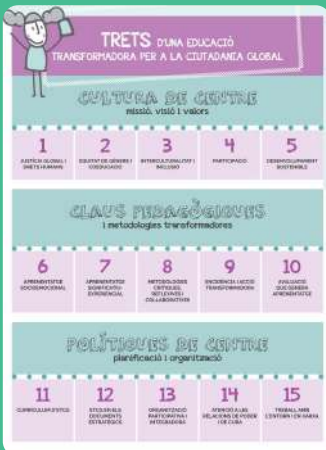
Per això, l'ApSC es conforma com una metodologia ideal per al desenvolupament curricular en el marc d'una **Educació Transformadora i per la Ciutadania Global (ETCG)**¹, que promou una ciutadania global crítica, responsable i compromesa amb la construcció d'un món més just, més equitatiu i més respectuós amb les persones i el medi ambient, tant a escala local com global.

L'ETCG posa també l'accent en l'apropiació i aplicació dels enfocaments de Gènere, de Drets Humans, d'Interculturalitat, de Sostenibilitat Ambiental, així com els enfocaments Socioeducatiu i Emocional. (Vegeu-ne una explicació detallada en la Guia ApSC).

En el marc de l'acompanyament que realitza **InteRed** per a la integració de l'ETCG i en concret, per tal d'avançar en els Trets que defineixen a un Centre Educatiu Transformador, es troben les pràctiques que duu a terme el centre, com claus pedagògiques i metodologies transformadores.

Com podem observar, l'ApSC integra tots aquests trets: **aprenentatge socioemocional, aprenentatge significatiu-experiencial, metodologies crítiques, reflexives i col·laboratives, incidència i acció transformadora, i avaluació que genera aprenentatge.**

Així ho veiem en el quadre: **15 Trets que defineixen a un Centre Educatiu Transformador.**

¹ El Moviment per l'Educació Transformadora i la Ciutadania Global està promogut per InteRed, Entreculturas, Oxfam Intermón i Alboan, junt amb les xarxes de professorat i centres educatius a les que acompanyem. El seu marc teòric i pràctic de referència és el document **Centres Educatius Transformadors: trets i propostes per a avançar**.

Els ODS, un horitzó compartit

Reforçant aquesta visió de l'ApSC com una pràctica educativa transformadora, no oblidem que també es configura com una proposta idònia per a contribuir a la consecució dels [Objectius de Desenvolupament Sostenible](#) en el seu conjunt, donada la varietat de temàtiques que pot abordar un projecte, i més en el concret, en l'àmbit educatiu, fet que la configura com a estratègia destacada per a assolir la meta 4.7.

META 4.7

D'ací a 2030, garantir que tot l'alumnat adquirisca els coneixements teòrics i pràctics necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible, a través, entre d'altres, de l'educació per al desenvolupament sostenible i l'adopció d'estils de vida sostenibles, els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no-violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i de la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible.

InteRed té molt present aquesta relació multiplicadora i, d'aquesta manera, acompanyem amb l'ApSC experiències que connecten i articulen els coneixements i les competències curriculars amb un Servei a la comunitat, posant en el centre de la intervenció les persones i les interrelacions entre elles, les seues emocions i el deure de totes elles de cuidar-se i de cuidar els altres i el nostre món, i apostar així per un nou model de desenvolupament sostenible.

Des de la seua concepció transformadora, la mirada de cures suposa una revisió dels processos educatius atesos els següents principis de la **Pedagogia de les cures** ²:

- Per tant, amb la mirada de cures volem donar-li la volta al sistema. Per a aconseguir-lo, és essencial, d'una banda, visibilitzar i valorar les cures com imprescindibles per al sosteniment de la vida i les societats, i treballar aquesta visió en tots els processos socioeducatius que impulsa **InteRed**; d'una altra, afavorir la mobilització de la ciutadania a favor de nous models de vida sostenibles, que posen en el centre les cures de les persones i de la naturalesa.

Pistes per a practicar ApS amb Cures

3.

CLAUS D'UN APSC

La Xarxa Espanyola d'Aprenentatge Servei (ApS) ho defineix de la següent manera:

"L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de Servei a la comunitat en un únic projecte ben articulat en el qual els participants aprenen alhora que treballen en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo."

És un model d'aprenentatge experiencial que genera canvis a l'entorn de la comunitat educativa que hi participa. Motiva l'aprenentatge i el dota de sentit, li aporta experiència vital, ja que integra l'àmbit emocional i actiu de la persona, permet vincular de manera constructivista tots els aprenentatges perquè siguin significatius i afavoreix l'extracció d'altres de nous.

Després del seu primer contacte amb l'APSC impulsant el projecte Ciutadania Inclusiva, **DAMIÁN NÁCHER**, mestre de 5é de primària del **Col·legi El Armelar** de València (Xarxa Transforma d'**InteRed**) recull així la seua experiència:

“ Els mètodes en els quals habitualment es treballava estan molt antiquats per a la societat en què vivim. Aquesta és una manera inclusiva de treballar en què es veuen expectatives més enllà del col·legi, de la família, per a aprendre a viure en societat. El gran avantatge és que tot és nou per a l'alumnat, i d'entrada és un gran al·licient. La contrapartida és que tenim un horari molt marcat, que de vegades et dificulta poder avançar... Professionalment et trenca els esquemes, et trau de la comoditat, et fa buscar més coses, innovar, veure quines experiències s'han fet... Però ha de ser un treball que vaja més enllà d'un grup de profes, és necessari un treball global del centre que possibiliti fer una bona feina. Hem avançat molt amb metodologies cooperatives, però això és com un pas més, obrir les portes de l'escola a la societat.

³APRENTATGE SERVEI. Puig, J. M.; Batlle, R.; Bosch, C. i Pals, J.: Aprenentatge servei: Educar per a la ciutadania. Barcelona, Editorial Octaedro, 2006, p. 20.

Per a amplificar el seu potencial de transformació social, **InteRed** proposa que l'ApS es dissenye i implemente amb una MIRADA DE CURES (ApSC) que pose en el centre de les accions les persones i el planeta. Les cures són aquelles accions i tasques imprescindibles per al sosteniment de la vida, que majoritàriament exerceixen les dones i sovint de manera invisibilitzada. (Vegeu en profunditat en la [Guia ApSC I](#)).

ApSC, una metodologia transformadora que posa la vida en el centre.

L'aprenentatge servei és, per definició, una metodologia transformadora, perquè provoca canvis en l'entorn. L'aparent neutralitat amb què es plantegen les accions en els criteris i estàndards d'avaluació es completen en l'ApS amb **Enfocaments** propis d'una **Educació Transformadora i per a la Ciutadania Global**: Drets Humans, Gènere i Coeducació, Socioeducatiu, Emocional, Intercultural i Sostenibilitat Ambiental, com ja hem vist anteriorment. Això suposa descobrir i denunciar, en cadascun dels àmbits d'estudi, les desigualtats que es produeixen per motius de gènere, els drets que s'estan vulnerant, detectar com es danya el medi ambient, etc., sempre des de l'exercici d'una ciutadania global crítica, responsable i compromesa.

Quan **InteRed** inclou la **Mirada de Cures**, definim l'orientació de les transformacions a favor de la sostenibilitat de la vida. És una mirada que qüestiona el model dominant i que posa la vida en el centre, enfront del procés d'acumulació de capital. Aquesta proposta es nodreix de l'ecofeminisme (que incorpora l'ecologisme i el feminisme) i, junt amb els enfocaments de l'ETCC, possibiliten que el projecte ApSC comporte aquesta acció compromesa per a l'acompliment corresponsable de les cures de les persones i la naturalesa.

Per tant, un ApS és transformador en definició, però només ho pot ser en la pràctica si es compleixen una sèrie de requisits fonamentals per a **InteRed**, resumits en una senzilla fórmula matemàtica.

APRENENTATGE SERVEI

amb Potència de Cures

MIRADA DE CURES

* 5 REQUISITS BÀSICS

REFLEXIÓ

PARTICIPACIÓ

INTENCIONALITAT

APRENENTATGE

SERVEI

* ENFOCAMENTS TRANSVERSALS

DRETS HUMANS

GÈNERE I COEDUCACIÓ

SOCIOEDUCATIU

EMOCIONAL

INTERCULTURAL

SOSTENIBILITAT AMBIENTAL

ApSC TRANSFORMADOR

MIRADA LOCAL/GLOBAL

SOSTENIBILITAT DE LA VIDA

CORRESPONSABILITAT

CERCA DE SOLUCIONS

EXERCICI DE CIUTADANIA

* Requisits bàsics del ApS: dubtes i com resoldre-les, Roser Batlle 2018

* Enfocaments transversals de la Educació Transformadora per a la Ciutadania Global, InteRed

Necessitem sumar els **5 requisits bàsics** de tota experiència d'ApS que ens proposa **ROSER BATLLE**, més els diferents **enfocaments d'ETCG que hem d'introduir transversalment** al llarg del projecte, i elevar-lo a la potència de **cures**, recordant que és una mirada indispensable per a capgirar el nostre món i posar en el centre a les persones i el planeta.

Com veiem, amb tots aquests ingredients estem promovent un aprenentatge servei transformador, en el marc de l'**Educació Transformadora** que proposa **InteRed** impulsant processos educatius per al canvi personal i col·lectiu a favor de la justícia social, l'equitat i la cura de les persones i la naturalesa. En definitiva, possibilitant que l'alumnat, a través d'aprenentatges significatius, conega la realitat, hi reflexione i actue per a transformar-la.

BEGOÑA FDEZ-CAÑADA professora d'Art del **Col·legi El Armelar** (Xarxa Transforma d' **InteRed**) ho expressa així:

“ Aquesta metodologia és un vehicle transformador en la base del qual està l'enfocament de drets, l'enfocament de cures, de gènere... després que es desenvolupa a través de l'art, a través de la música, de la història, de les matemàtiques o de l'anglès, això ho aporta cada professor/a.

Un aprenentatge competencial a favor de les cures

Un projecte d'aprenentatge servei amb mirada de cures potencia encara més l'aprenentatge competencial, i posa en pràctica tots els recursos que es mobilitzen per a adquirir una competència (sabers, habilitats, actituds, emocions, valors i normes...) i que estan inclosos en el currículum de cada etapa educativa.

Ho fa a través d'un procés educatiu holístic que per a **InteRed** té un camí i un horitzó clau: la cura de les persones i la naturalesa, i en què l'alumnat es fa responsable i protagonista del seu aprenentatge (més encara a mesura que avancem en les etapes).

Així ho explica **MARI CARMEN ESTEVE**, orientadora d'infantil i primària del **Col·legi José Arnauda** d'Alcoi (Xarxa Transforma d'**InteRed**):

“ Es veuen capaços de canviar la societat a través d'accions pròpies, són capaços de transformar més enllà del seu àmbit pròxim, afavoreixen les cures pròpies, de l'entorn i la cura d'altres persones. Gràcies a l'ApS són protagonistes del seu propi aprenentatge actiu i interactiu, i el professorat és guia i acompanyant en el procés.

Podem representar-ho en un eix de tres coordenades, en el qual l'aprenentatge competencial seria la figura resultant en tres dimensions, que abastaria els assoliments aconseguits en l'adquisició i desenvolupament de:

Els Sabers

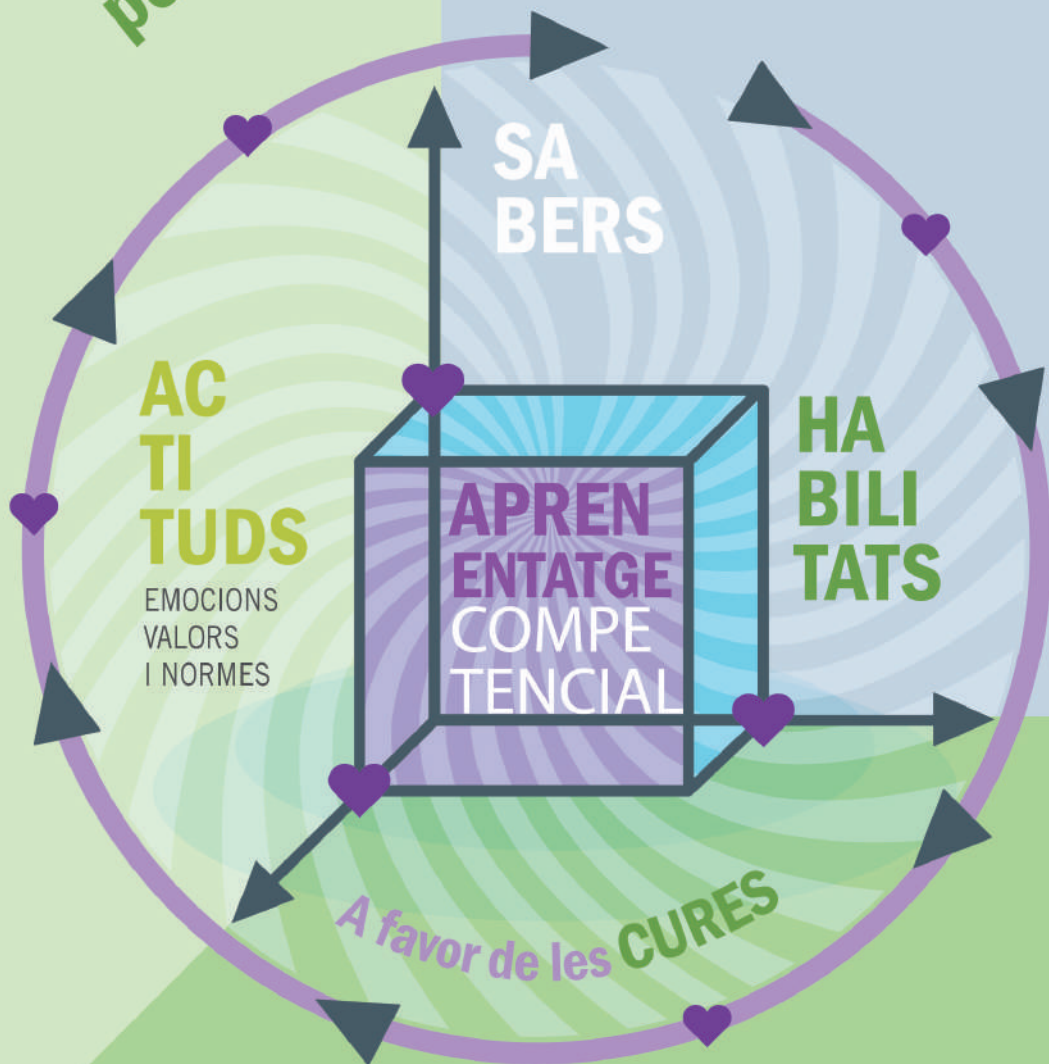
Les Habilitats

**Les actituds, emocions,
valors i normes**

que, extrets del currículum del curs, estiga previst treballar en el projecte ApSC. Aquests estaran, al seu torn, dirigits a la consecució de canvis a favor de les cures de les persones i de l'entorn, així com a la corresponsabilitat en l'exercici de les tasques de cures entre homes i dones.

Cal reiterar que es tracta d'un procés d'aprenentatge experiencial, és a dir, que es fonamenta en el principi d'aprendre fent. Les cures es configuren com a mitjà i com a fi, en el desenvolupament dels tres eixos articulats entre si, i per tant de l'aprenentatge competencial resultant de tot el projecte. Això inclou totes les etapes i fases del projecte, des de la reflexió prèvia, al treball dins i fora de l'aula, les accions de servei previstes, la difusió i celebració del projecte, etc.

Un projecte ApSC
possibilita:

És hora de l'aprenentatge servei amb mirada de cures

InteRed presenta aquest RELLOTGE amb els components que idealment caldria tenir en compte en un bon projecte ApSC per a facilitar que les vostres experiències resulten significatives i transformadores.

Aquests components, com les agulles del rellotge, han de marcar els nostres passos des de l'inici, i en culminar la nostra experiència, ens seran d'utilitat per a avaluar-la i mesurar-ne l'impacte i nivell de desenvolupament de la metodologia, com veurem més endavant.

Tingueu en compte que en començar un ApSC pot semblar difícil incorporar tots aquests components, o fer-ho amb un alt grau de desenvolupament.

No obstant això, és bo que els tingueu presents per a poder enriquir les vostres experiències si voleu donar-los continuïtat, o tractar d'introduir-los a poc a poc en un projecte nou que us plantegeu, ja que us ajudaran a donar-li forma.

4.

PISTES PER A CREAR UN PROJECTE D'APSC

Li donem una volta a les **Quatre estratègies bàsiques per a començar un projecte**⁴ que proposa Roser Batlle per a oferir-vos **7 PISTES**, amb diferents **consells, recursos i eines** per a posar-les en pràctica i que no tingueu excusa per a iniciar-vos en l'**aprenentatge servei amb mirada de cures**.

Com li va passar a **DIANA PEIRAT**, professora de Filosofia al **Col·legi Santa Teresa** d'Alacant (Xarxa Transforma d' **InteRed**)... Si comenceu, ja no voldreu parar!

“ Aquesta metodologia enganxa en veure el potencial que té amb les i els alumnes, perquè realment es convertien en protagonistes de l'aprenentatge i perquè suposava un extra de motivació per a elles i ells... Els i les alumnes es prenen l'assignatura com una cosa útil i que connecta amb la seua vida... No hem fet exàmens i tanmateix s'han tornat expertes i experts en la matèria.

1 - TRANSFORMAR:

Una molt bona estratègia per a començar a treballar amb ApSC és transformar una experiència que estiguem desenvolupant al centre i que puga ser pròxima a aquesta metodologia. Ens pot ajudar la **lleï bàsica de l'aprenentatge servei**, que podeu veure en la imatge, per a saber si el nostre projecte ho és o no, i què caldria incorporar per a començar.

⁴Guia práctica de aprendizaje-servicio, Batlle, R.; Material fotocopiable © Santillana Educación, S. L.

LA LLEI DEL ApS

¿Com saber si el teu projecte es un ApS?

APRENTATGE

SERVEI

ACCIÓ
SOLIDÀRIA

APRENTATGE

SERVEI

VOLUNTARIAT

APRENTATGE

SERVEI

PROJECTE D'APRE-
NENTATGE
O INVESTIGACIÓ

APRENTATGE

SERVEI

APRENTATGE
SERVEI

Per tant, podeu començar transformant una acció solidària o un voluntariat ja existent al vostre centre.

En aquest cas hauríeu d'identificar quins serien els aprenentatges competencials que adquireix l'alumnat a través de l'acció, en relació amb la programació anual del curs. Si el punt de partida és un projecte d'aprenentatge o una investigació sobre una necessitat de l'entorn, podeu buscar un servei amb el qual relacionar-lo i que done resposta a aquesta situació. Contactar amb una entitat social que estiga especialitzada en el mateix àmbit us facilitarà el treball.

Aquesta és l'experiència del **Col·legi José Arnauda** d'Alcoi (**Xarxa Transforma d' InteRed**), tal com ens l'explica **MARI CARMEN ESTEVE**, l'orientadora d'infantil i primària:

“ A partir de la campanya ‘Actua amb Cures’ que treballàvem al centre amb InteRed, ens vam adonar que hi havia moltes necessitats per part de l'alumnat que es podien cobrir amb la metodologia de l'ajuda mútua... Vam veure unes necessitats socials tant individuals per part de l'alumnat com en l'entorn, i duguérem a terme el projecte ‘cadena de favors’.

Una vegada identificada l'experiència, aquest exercici senzill us pot ajudar: **HORA de transformar una experiència/activitat en ApSC**. Compareu-la amb els 12 components d'un bon projecte que us proposem en **InteRed** mitjançant el nostre RELLOTGE de l'ApS amb cures.

Ah! Quan finalitzeu el projecte, recordeu sistematitzar l'experiència i integrar-la en la programació de l'àrea o matèries treballades, de manera que el curs següent pugueu reproduir-la amb els nous grups, tant vosaltres com altres companyes i companys. Potser canvie la temàtica, o el servei, o l'entitat amb la qual col·laborar, però gran part del programa podeu reutilitzar-lo i de segur millorar-lo any rere any.

PISTES per a... TRANSFORMAR

1. Partiu d'una activitat solidària o projecte d'aprenentatge existent.
2. Completeu l'experiència amb APRENENTATGES o amb un SERVEI relacionat.
3. Connecteu amb una entitat que treballa amb la mateixa realitat i delimitau juntes el servei.
4. Aproveu el RELLOTGE de l'ApS amb CURES per a enriquir el vostre futur projecte.
5. Institucionalitzeu-lo per a repetir-lo i aprofitar-lo el curs següent.

HORA

de transformar una experiència / activitat en ApSC

*ETCG, Educació Transformadora
Per A La Ciutadania Global, Punt 11.

Mirada de cures SI ☐ NO ☐ COM? ____	Reflexió dels aprenentatges SI ☐ NO ☐ COM? ____
Anàlisi de la realitat SI ☐ NO ☐ COM? ____	Avaluació multifocal SI ☐ NO ☐ COM? ____
Aprenentatge integral i significatiu SI ☐ NO ☐ COM? ____	Difusió del projecte SI ☐ NO ☐ COM? ____
Treball en xarxa SI ☐ NO ☐ COM? ____	Celebració del projecte SI ☐ NO ☐ COM? ____
Impacte del servei SI ☐ NO ☐ COM? ____	Integració al centre educatiu SI ☐ NO ☐ COM? ____
Participació de l'alumnat SI ☐ NO ☐ COM? ____	Transversalització dels enfocaments d'ETCG SI ☐ NO ☐ COM? ____

2 - COPIAR:

En **InteRed** també pensem que l'ApS és un **bé públic** del qual podem i hem de traure molts beneficis per a tota la comunitat. En paraules de **ROSER BATLLE**⁵, fundadora de la [Xarxa Espanyola d'Aprentatge-Servei](#):

“ L'aprenentatge-servei orienta el talent de l'alumnat i fa que l'empren en la millora de la societat i no sols en la millora del seu currículum personal... A més, fer un servei a la comunitat, ajudar els altres, és un dels mètodes d'aprenentatge més eficaços perquè els i les alumnes troben sentit a allò que estudien quan apliquen els seus coneixements i habilitats en una pràctica solidària. En definitiva, l'ApS és eficaç, és necessari, és oportú i és fàcil...

Gràcies a la il·lusió i compromís de moltes persones docents, ja estan en marxa moltes experiències treballant amb diferents necessitats socials, i algunes d'elles poden ser iguals a les de la vostra aula, centre o entorn, sobretot si mantenim una mirada global i connectada. Així que us animem a COPIAR experiències reeixides i adaptar-les al perfil del vostre grup.

Un bon lloc per a rebuscar és la publicació [100 Buenas prácticas de Aprendizaje-Servicio](#), de la **Xarxa Espanyola d'Aprentatge-Servei**. També el seu web i les dels diferents territoris, com la del [Grup Territorial de la Comunitat Valenciana](#), on participa **InteRed** estan plenes de propostes motivadores i transformadores.

Per descomptat el destacat [Blog de Roser Batlle](#) on trobareu un bon nombre d'experiències d'ApS de diverses temàtiques, a més de moltíssima informació.

PISTES per a... COPIAR

1. Fixeu-vos en bons projectes ApS.
2. Trieu el que millor s'adapte al vostre perfil i trobeu fàcil de reproduir.
3. Proveu de fer-lo!

⁵ Roser Batlle és pedagoga, especialitzada en aprenentatge servei, fundadora de la [Xarxa Espanyola d'Aprentatge-Servei](#) i del Centre Promotor d'Aprentatge Servei de Catalunya; de la [Fundació Zerbikas](#) del País Basc i de la [Xarxa Iberoamericana d'Aprentatge-Servei](#)

3 - SOMIAR:

Quin ApSC us agradaria treballar a la vostra escola? Atreviu-vos a somiar amb la realitat que voleu transformar, en quin àmbit, o les accions que l'alumnat podria liderar o desenvolupar. Moltes vegades l'exercici de visualització ens acosta més al nostre objectiu, ens impulsa i activa, i ens dona un extra de motivació i energia.

MARISOL ANEAS FRANCO de l' **IES Pablo Picasso de Málaga (Red Transforma de InteRed)**, s'ha atrevit a somiar el seu futur ApSC: "La gent bonica menja fruita lletja".

“ L'ApS és una metodologia molt interessant perquè l'alumnat integra els continguts, els experimenta i s'empodera. Enguany en el nostre institut farem un aprenentatge servei sobre la petjada ecològica dels béns i serveis. Ens centrarem en la fruita i contactarem amb fruiteries de la zona, botigues ecològiques i visitarem el Valle del Guadalhorce a Màlaga.

Una altra pista: sabeu en quins possibles àmbits podeu dur a terme el vostre projecte? Ací us donem unes xicotetes pistes sobre ÀMBITS I ACCIONS possibles per al servei que poden fer aflorar la vostra imaginació...

PISTES per a... SOMIAR

1. Imagineu què us agradaria transformar.
2. Inspireu-vos veient els possibles àmbits i accions d'un ApSC.

ÀMBITS I ACCIONS

D'un ApS amb mirada de cures

EN AQUESTS ÀMBITS:

CONSUM RESPONSABLE
PARTICIPACIÓ CIUTADANA
DRETS HUMANS
COOPERACIÓ INTERNACIONAL
PROTECCIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL
DIVERSITAT FUNCIONAL
INTERCULTURALITAT
SOSTENIBILITAT AMBIENTAL
INTERCANVI GENERACIONAL
EQUITAT DE GÈNERE

L'ALUMNAT POT:

Formació:
compartir
sabers

Sensibilitzar

Ajudar
persones
vulnerables

Incidència política:
defendre, reivindicar,
denunciar

Promoure el
compromís
social

Tasques logístiques en
un projecte o campanya
interna o externa del
centre

4 - SUMAR-SE:

Una gran idea també és aprendre de qui ja té experiència en ApS. Us animem a sumar-vos a les iniciatives que estan en marxa en el vostre centre gràcies als vostres companys i companyes docents que estan desenvolupant aquesta metodologia. L'ApS sempre necessita moltes mans i, si hem de ser francs, a quina profe no li ve bé una miqueta d'ajuda? I més encara, a qui no li agrada trobar-se en el seu camí a persones que somien a fer de l'educació una eina de transformació social?

A més, aquesta estratègia també ens val per a altres centres educatius amb els quals col·laborem en el nostre barri, o per a campanyes solidàries liderades per alguna entitat, que ja tenen propostes, missatges elaborats, materials...

Mireu el següent testimoni de l'**IES Vicent Andrés Estellés** de Burjassot ([Moviment per l'ETCG](#)) que ens explica **AMPARO MUÑOZ**. De segur que us servirà d'inspiració:

“ En el col·legi Fernando de los Ríos estan treballant un projecte de comunitats d'aprenentatge, dins d'un barri d'acció preferent, al costat del nostre centre, i necessitaven suport en els seus tallers i activitats extraescolars. Els xiquets i xiquetes pertanyen a famílies amb un nivell socioeconòmic molt baixet i no es poden permetre gaudir d'activitats extraescolars. Per tant, fora de l'horari escolar, el mateix centre organitza aquests tallers i necessitaven gent. Van venir a demanar-nos ajuda i, davant aquesta necessitat, vam respondre. En aquest cas, hem fet sinergia amb una altra proposta metodològica que és la de comunitats d'aprenentatge, que també intenta obrir-se a la realitat, a l'entorn, i l'aprenentatge servei també vol obrir-se a la realitat per a conèixer-la i després transformar-la.

PISTES per a... SUMAR-SE

1. Busqueu projectes que puguin absorbir més "sòcies" dins i fora de l'escola.
2. Impliqueu-vos en una campanya solidària que ja estiga en marxa, i aporteu els continguts curriculars que s'hi vulguen treballar.

5 - OFERIR-SE:

Una altra opció que podeu aprofitar és la d'oferir-vos a una entitat que conegueu, amb la qual trebal·le el centre en alguna altra qüestió, o bé amb la qual hi haja algun contacte dins de la comunitat educativa: famílies, professorat, PAS, antigues i antics alumnes que estiguen vinculats o participen en alguna associació, etc. Hi haurà molts més contactes del que penseu.

JANO MORCILLO ens conta la seua experiència des de l'altre costat, en l'entitat [NUEVA OPCIÓN](#), l'Associació de Dany Cerebral Adquirit de València, que des de fa diversos anys rep el suport i l'afecte de l'alumnat de 5é de primària del Col·legi El Armelar (Paterna) dins del projecte ApSC "Ciudadania Inclusiva". Jano és antic alumne i amic del professorat, i gràcies a aquesta relació va sorgir un projecte fantàstic.

“

La part de l'aprenentatge em sembla superimportant, són coses que normalment en el pla docent de l'escola no se solen treballar... I a través d'aquesta metodologia es treballen aspectes com l'estat de dret, l'àmbit de la discapacitat, el tracte cap a les persones amb discapacitat i després s'aprofundeix en aspectes tan concrets com què és el dany cerebral adquirit, o què és una associació i quines són les finalitats que persegueix en la societat... em semblen temes molt interessants. Més enllà està la part de l'experiència pràctica, que no es queda a l'aula, sinó en una experiència de contacte real amb el col·lectiu de persones amb dany cerebral, i es transforma aquest aprenentatge en un servei com és vindre ací a passar un dia i oferir-nos el regal d'haver creat uns jocs que es queden ací en l'associació i podem emprar. Crec que per a l'alumnat és superenriquidor i per a l'associació i el col·lectiu amb persones amb discapacitat i dany cerebral, també. El rol canvia una miqueta, persones que de normal venen ací a fer unes activitats molt concretes, en certa manera han sigut transmissores d'informació més que receptores d'un servei, la qual cosa resulta superinteressant.

PISTES per a...OFERIR-SE

1. Aproveiteu les entitats socials amigues.
2. Esbrineu si la causa que persegueixen podria generar algun treball conjunt o servei de l'alumnat.

6 - MAPAR:

L'aprenentatge servei depèn de necessitats socials reals. Això significa atrevir-se a eixir de l'escola i mirar el món des de la realitat local a la global. Coincidint amb **Josep Maria Puig⁶**, l'activitat pedagògica ha de tindre un sentit social. Això vol dir que, a més de ser funcional per a les capacitats de l'alumnat, ha de ser funcional per a les necessitats de la societat. I l'objectiu final de la metodologia ApSC que us proposem és la transformació social.

CYNTHIA MARTINEZ, professora de secundària de **Som Escola** a València (**Xarxa Transforma d'InteRed**), ens conta com en l'assignatura Iniciativa emprendedora i activitat empresarial, davant la proposta de mobilitzar-se a través d'un projecte d'ApSC, van identificar una necessitat social a la qual donar resposta.

“ Per part de l'alumnat es va plantejar un projecte xicotet, però no menys transformador, que consistia en la sensibilització d'alumnat de cursos inferiors del mateix centre educatiu sobre la necessitat de protegir el medi ambient, amb la possibilitat d'organitzar alguna activitat al barri.

Però per a poder canviar les coses, hem de conèixer allò que volem canviar. Per a això, us serà molt útil aquesta senzilla eina: **Mapatge de necessitats de l'entorn local/global.**

PISTES per a... MAPAR

1. Llisteu algunes necessitats de l'entorn local/global en les quals podríeu incidir.
2. Identifiqueu a quin àmbit corresponen.
3. Assenyaieu si coneixeu alguna entitat o entitats que treballen amb aquestes. Hi podríeu col·laborar?

6 Josep Maria Puig. Catedràtic de teoria de l'educació a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona i membre del GREM (Grup de Recerca en Educació Moral).

7 - DEIXAR-SE ACOMPANYAR:

Per últim, però no menys important, no teniu per què sentir-vos a soles. Demaneu assessorament a **InteRed**, estarem encantades d'acudir per a acompanyar-vos en totes les fases del vostre ApS.

DIANA PEIRAT, companya i professora del **Col·legi Santa Teresa d'Alacant (Xarxa Transforma d'InteRed)**, explica breument l'acompanyament que aportem des de fa tres anys a les seues experiències d'ApS:

“ La col·laboració d'InteRed és fonamental perquè em proporciona tot el marc teòric per a poder desenvolupar l'ApS, així com els recursos necessaris perquè l'alumnat pugui realitzar el servei. InteRed acompanya també en els enfocaments que han d'incorporar-se en el projecte.

A més d'organitzacions com **InteRed**, que treballem en Educació Transformadora i per a la Ciutadania Global impulsant metodologies transformadores com l'ApS, teniu tot el suport i impuls que ofereix la **Xarxa Espanyola d'Aprenentatge-Servei** i els seus **17 grups impulsors** a escala autonòmica, als quals **InteRed** aporta el seu granet d'arena.

"Aquests grups es proposen impulsar el desenvolupament de l'aprenentatge-servei en els seus territoris i estan constituïts per persones i entitats de procedència diversa: centres educatius, centres de formació del professorat, entitats socials, universitats i altres iniciatives locals."

JUANA LÓPEZ, membre del **Grup Territorial d'Aprenentatge Servei de la Comunitat Valenciana**, ens conta una miqueta més la seua tasca i com acompanyen el professorat i els centres educatius interessats a treballar ApS.

“ És un grup afectiu de persones voluntàries expertes de diferents àmbits... Us animem a presentar-vos als premis ApS, acompanyem els projectes per a millorar-ne la qualitat, o per a iniciar-ne de nous, i a més estem formades per a donar formació i ajudar-vos a fer els primers passos.

Si voleu, podeu deixar-vos acompanyar, a nosaltres ens encantaria que ens acompanyàreu en aquest recorregut per a ser cada vegada més gent i poder transformar, posant les persones en el centre, des d'una òptica de cures i del poder de l'educació i de la necessitat de caminar cap a un món millor entre totes.

PISTES per a... DEIXAR-SE ACOMPANYAR

1. Contacteu amb la delegació d'**InteRed** més pròxima en <https://www.intered.org/es/conocenos/donde-estamos> o escriviu-nos a educacion@intered.org
2. Busqueu el grup territorial de referència: <https://aprendizajeservicio.net/grupos-impulsores/>
3. No teniu excusa!

EN MARXA!

Un interessant camí per recórrer.

Quan ja hàgeu decidit començar la vostra aventura i tingueu definits els aspectes més fonamentals del vostre projecte, us serà molt útil conèixer i seguir les etapes i fases d'un projecte d'ApSC.

Enteneu-ho com un camí que seguireu pas a pas i us portarà a aconseguir el vostre objectiu: desenvolupar una experiència d'ApS amb cures. És un camí flexible. Potser la primera vegada que el recorreu us salteu algun pas i agafeu alguna drecera. No us preocupeu: l'important és començar a fer i adaptar-vos a la realitat del vostre centre i alumnat.

Practicant l'ApSC, el camí es farà cada vegada més enriquidor i la meta cada vegada serà més alta.

En la següent infografia de **SERGIO FERRANDIS**, mestre del **Col·legi El Armelar de Paterna** (València) de la Xarxa Transforma, voluntari d'**InteRed**, i coordinador del **Grup Territorial de la Comunitat Valenciana** d'ApS, podeu veure amb una ullada ràpida totes les fases i els elements clau:

A més, **SERGIO** ens explica una miqueta més aquest esquema en el vídeo i ens recorda que, si seguim aquests passos, aquest itinerari es converteix en un gran aliat, encara que de primer espante:

“ *Com més rigorosos hi siguem, millor i més impacte tindrà el projecte, tant en l'alumnat com en la societat en general.*

Important!

Podeu ampliar informació, trobar el desenvolupament de les fases i algunes idees de com s'incorpora l'enfocament de cures en cadascuna d'elles en la nostra primera [guia d'ApSC](#).

FASES D'UN PROJECTE APS

* infografia de
Sergio Ferrandis

PREPARACIÓ

1

■ ESBÓS
DE LA IDEA:

Per on començar, determinar la necessitat social i el servei concret i els aprenentatges que aporta el servei.

■ RELACIONS
AMB ENTITATS
SOCIALS:

Identificar centres educatius o entitats per a col·laborar, plantejar el projecte i arribar a acords.

■ PLANIFICACIÓ
DEL PROJECTE:

Definir-ne els aspectes pedagògics, detalls del servei a realitzar, organització i gestió del projecte.

REALITZACIÓ

2

■ PREPARACIÓ
DEL GRUP:

Motivació, anàlisi, disseny del projecte i reflexió sobre aprenentatges anteriors.

■ EXECUCIÓ
AMB EL GRUP:

Acció de servei, relacions personals, difusió i avaluació dels aprenentatges.

■ TANCAMENT
AMB EL GRUP:

Avaluar resultats, aprenentatges, perspectives de futur i celebració.

AVALUACIÓ

3

■ AVALUACIÓ
MULTIFOCAL:

Del grup i dels seus membres, el treball en xarxa, l'experiència i, finalment, autoavaluar-se.

Passar per totes les fases, seguint-les amb rigor, farà que el projecte ApS siga un nus resistent, fort, que no es desfarà fàcilment i acomplirà la seua funció.

Com us expliquem en la [Guia d'ApS amb mirada de Cures](#), quan parlem d'avaluació multifocal d'un projecte d'ApSC, en **InteRed** proposem practicar una cultura d'avaluació que contemple tot el procés educatiu i a totes les seues participants. Una avaluació en què la qualificació de l'alumnat, junt amb els estàndards del currículum, tinga en compte elements com el procés, l'autonomia, la creativitat, la cooperació, el diàleg, les relacions, la responsabilitat, etc..

D'aquesta manera afavorim una participació i reflexió reals, des del disseny al tancament de l'experiència, i l'avaluació serà una part fonamental del procés educatiu viscut, que genere coneixements compartits, aprenentatges rellevants i la possibilitat de millorar.

Alguns d'aquests instruments estan disponibles per a descarregar amb la guia, elaborats per **InteRed** com a suport al professorat.

En tots dos casos, tant el quadre com els instruments són de nou pistes que us poden servir per a definir la vostra pròpia avaluació multifocal, adaptar-la, completar-la, etc.

Instruments d'avaluació disponibles facilitats per INTERED

QUALITAT DE L'APRENTATGE

Motivòmetre:

Es tracta de visualitzar el clima i la motivació del grup que s'han aconseguit amb l'experiència ApSC. Cada participant col·loca un punt en el nostre motivòmetre per a indicar el seu grau de motivació. D'aquesta manera, aconseguirem un termòmetre visual i ràpid dels canvis anímics del grup, ja que es pot dur a terme en diferents moments del projecte. Cliqueu en aquest enllaç per a accedir a l'instrument.

Autoavaluació de l'alumnat sobre el seu aprenentatge: coneixements, habilitats i actituds:

L'alumnat mesura individualment el nivell en què es troba en relació amb alguns dels objectius i aprenentatges obtinguts amb la metodologia ApS amb enfocament de cures i el projecte desenvolupat. Ho fem amb un taulell en la paret, en xicotets grups o bé en assemblea amb els més menuts i menudes.

Formulari per al professorat sobre l'acompliment de l'alumnat:

A través d'aquest qüestionari podeu recollir les vostres impressions sobre el procés educatiu del vostre alumnat respecte a la metodologia ApS en tres seccions: coneixements, habilitats i actituds basades en valors. Creiem que aquest instrument us pot servir per a mirar des d'una perspectiva holística com s'ha sentit l'alumnat i l'abast dels seus aprenentatges segons la vostra valoració.

Reflexió de l'alumnat sobre l'aplicació dels aprenentatges:

Com a tancament de l'experiència ApSC, llancem una pregunta al grup sobre com aplicar el que han après en el seu dia a dia. Ho poden treballar en xicotets grups i després compartir-ho conjuntament cada grup, o bé el professorat anota les respostes individuals que es van aportant, sobretot en les primeres etapes.

QUALITAT DEL PROJECTE

Rúbrica de qualitat d'un projecte ApSC:

Amb aquesta rúbrica podeu comprovar el nivell, respecte als criteris de qualitat, en el qual us trobeu amb el projecte d'aprenentatge servei amb mirada de cures que heu impulsat amb el vostre alumnat.

Valoració de l'experiència ApSC per part de l'alumnat:

A través d'un mapa mental, plantegem a l'alumnat quines coses els han agradat més del projecte d'ApS amb mirada de cures (CELEBRE); quins aspectes no els han agradat gaire (QÜESTIONE) i, finalment, de quina manera se'ls ocorre que es podrien millorar (PROPOSE). Es realitza també en assemblea, amb grups xicotets o amb diversos panells repartits per la classe on cada alumne i alumna puguin escriure.

Autoavaluació del professorat:

Amb aquest qüestionari mesureu, en primer lloc, com heu desenvolupat la metodologia d'aprenentatge servei amb mirada de cures i, en segon lloc, l'impacte de l'experiència en el vostre desenvolupament personal i social.

Busqueu la sostenibilitat del projecte i institucionalitzeu-lo. APROFITEU L'ESFORÇ FET.

Heu posat en marxa el vostre projecte d'aprenentatge servei amb cures amb molt d'esforç, i cal aprofitar tot el treball realitzat: les energies, la creativitat, la reflexió, els aprenentatges compartits... També les dinàmiques, els ponts i les estructures generades, perquè moltes vegades trencar amb el que sempre s'ha fet i posar en marxa noves pràctiques és la part més difícil, però estableix jurisprudència, com es diria en dret, per a continuar el camí i servir-se dels passos anteriors.

D'acord amb la nostra experiència en **InteRed**, cada curs coneixem experiències d'ApS o pròximes a la metodologia que hagueren pogut convertir-se en "grans" projectes si s'hagueren mantingut en el temps. En canvi, tant de treball per a llançar una activitat per primera vegada es perd i el curs següent cal començar de nou, o simplement es queda en el calaix, o més aviat en una carpeta de l'ordinador.

En el millor sentit de la paraula, cal "rendibilitzar" els esforços, optimitzar el treball ben fet i enriquir-lo amb els aprenentatges obtinguts perquè el projecte siga sostenible en el temps i s'integre en la programació del curs. D'aquesta manera, l'any següent les vostres companyes i companys del cicle de primària o vosaltres mateixos podeu posar en marxa una versió millorada del projecte, amb un nou grup d'alumnes.

En altres espais, això també es denominaria sistematització de les experiències o bones pràctiques, perquè té una part de revisió per a poder integrar-les, en aquest cas, com a metodologia en el projecte educatiu del vostre centre, i com a projecte d'aprenentatge en la programació del curs o matèria que facilleu.

R E S U M I N T

Per a aprofitar el treball ben fet i continuar avançant en el futur:

1

Sistematitzar la vostra experiència, recollint també els aprenentatges i/o propostes de millora, necessàries per a replicar el projecte el curs següent amb un nou grup.

2

Proposeu al centre la seua integració en la Programació de curs, explicitant els continguts curriculars que es volen treballar, perquè el projecte se sostinga en el temps, amb els ajustos o revisions que considereu.

3

Si aconseguíu això, podreu avançar en la qualitat del projecte, en el seu impacte transformador, així com millorar l'aprenentatge competencial del vostre alumnat, i posar-lo al servei del Bé Comú.

CELEBREM QUE ESTEM TRANSFORMANT

Experiències destacades d'ApSC
(cursos 2018-19 i 2019-20)

Accedeix al
dossier ampliat
A C I
i coneix altres
25 experiències

ETAPES D'INFANTIL I PRIMÀRIA

T Í T O L	"La gran Bellotada"
C U R S	1r de primària (Projecte d'aprenentatge: Valencià, Science, Socials, Tutoria)
C E N T R E	El Armelar (Paterna)
E N T I T A T	<u>Coordinadora per la protecció de Les Moles</u>
FINALITAT	Estudiar els boscos, els arbres i la fruita seca, promoure la protecció de la naturalesa a través de la recollida de residus i la plantació de centenars de bellotes, així com reclamar la protecció d'un espai natural pròxim al col·legi.

ETAPES DE SECUNDÀRIA I BATXILLERAT

T Í T O L	"Una red de raíces y cuidados. Amasa tu cerebro"
C U R S	3r d'ESO i 3r de primària (Plàstica), i 1r, 2n i 4t d'ESO (Ciències, Matemàtiques, E. Física)
C E N T R E	Col·legi Santa Teresa (Alacant)
E N T I T A T	InteRed
FINALITAT	Crear i cuidar un hort urbà escolar, practicar l'agricultura ecològica, fomentar el consum responsable i l'alimentació saludable. Treballar el pensament crític. Participar del compromís i l'acció per a afavorir el desenvolupament humà sostenible des d'una perspectiva individual i comunitària, reflexionant sobre la situació global en la qual troba el nostre planeta i reconeixent l'impacte que tenen les nostres accions. Impulsar la inclusió i el compromís de tota la comunitat educativa, integrant alumnat, famílies, professorat i PAS a través d'un projecte multidisciplinari els ingredients principals del qual són l'educació ambiental i l'educació emocional.

ALUMNAT UNIVERSITARI I DE FORMACIÓ PROFESSIONAL

T Í T O L	Videoguegos con enfoque de Género
C U R S	Promoció de la Igualtat de Gènere i Animacions 3D, jocs i Entorns interactius
C E N T R E	IES Jordi de Sant Jordi i IES Font de Sant Lluís
FINALITAT	Generar una reflexió sobre la imatge de les dones en els videojocs, impulsar un procés d'aprenentatge cooperatiu entre alumnat dels dos instituts i cicles per a generar propostes conjuntes de jocs interactius que incorporen l'enfocament de gènere, i fer una presentació pública d'aquests per a visibilitzar que pot haver-hi jocs amb imatges i llenguatge positiu, sense discriminacions.

En paraules dels seus protagonistes...

“ M'ha tocat el cor... conèixer aquestes persones que han patit dany cerebral, que m'han ensenyat l'esforç, la superació i les ganes de viure... Són un exemple per a la societat i això és el que més m'ha arribat a mi com a persona i el que transmetré també a partir d'ara a les meues amistats i els meus familiars.

DAMIÁN, Professor de 5é curs d'EP, El Armelar (Paterna)

“ Ha sigut una de les millors experiències que hem viscut i hem après moltes virtuts que cal valorar en la vida. Ens va encantar l'experiència... La diferència és que amb aquesta mena de treballs aprenem més i ho passem millor.

ALUMNES de 5é curs d'EP, El Armelar

“ Conèixer la metodologia és enriquidor com a persona, perquè t'adones que l'educació va més enllà, almenys en alguns centres educatius. A més, em sembla una experiència bonica. Hi ha moments en els quals t'emociones, altres moments en els quals et sents realitzat, “mira que guai això que estem fent”. Al final, satisfacció personal.

JANO, Educador de l'Associació Nueva Opción (València)

“ Hi ha coses que no s'aprenen llegint, ni s'aprenen veient vídeos ni s'aprenen amb l'ordinador: s'aprenen convivint amb persones.

ENRIQUE, Professor de 5é curs d'EP, El Armelar

“ Estic gaudint perquè és una part de la meua filla que mai veig i perquè també he vist com s'hi impliquen.

AMPARO, Mare d'alumna 1r curs d'EP, El Armelar

“

Crec que en la vida cal aprendre, però sobretot cal aprendre de tot i no sols el que està en els llibres o en el currículum escolar. No obstant això, soc conscient que vivim en una societat i que hi ha objectius establits, però sí que crec que en aquestes experiències s'aprenen moltes més coses a més del coneixement teòric. I sobretot s'aprenen valors, i cal potenciar això.

CARMEN, Mare d'alumne de 1r curs d'EP, El Armelar

“

Ens ha agradat molt plantar bellotes i preferim els arbres abans que el centre comercial que volen construir ací, perquè ens donen oxigen i està més neta la naturalesa... Hem après a fer un forat per a posar totes les bellotes i que així cresquen i ho hem fet tot en equip... Ens agrada molt fer les coses junts, en equip... Ens agrada més ser ací que al col·legi.

AINHOA, HUGO, JAVIER, MATEO y AARÓN, 1r curs d'EP, El Armelar

“

Encara que és cert que al col·legi tenen el seu propi hort i porten les seues plantes i les cuiden i no és sols llibre i més llibre... però que toquen la realitat del camp i vegen com està és molt important i positiu.

JOSE, Pare d'alumna de 1r curs d'EP, El Armelar

“

Gràcies a aquesta metodologia més activa, el professorat ha crescut professionalment i individualment, han interactuat amb l'altre i s'han motivat entre elles i ells (professorat). Ha sigut un creixement personal per a totes i tots.

MARI CARMEN, Orientadora, José Arnauda (Alcoi)

“

Em quede amb la satisfacció de veure com el xiquet o xiqueta aprén gràcies a tu, que l'estàs ajudant... Hem potenciat l'empatia, la confiança i el respecte entre nosaltres.

ALUMNA d'ESO, José Arnauda (Alcoi)

“ Entenem que aquesta metodologia transforma totes les persones que hi participen junt amb la comunitat en la qual es desenvolupa i per això ens apassiona tantíssim

JUANA, Grup APS-CV

“ Ens hem adonat que el masclisme encara està molt present i és responsabilitat de tots poder canviar les coses...” “En la família aplicarem els valors que hem après...”

ALUMNADO BACHILLERATO, Santa Teresa (Alicante)

“ No hem fet exàmens i tanmateix s'han tornat experts en la matèria.

DIANA, Professora de Filosofia, Santa Teresa (Alacant)

“ La metodologia d'ApS és la millor manera d'ensenyar i aprendre perquè ens motiva i podem posar-ho en pràctica, no com la teoria”. “Tots i totes els que hem participat en aquest projecte hem crescut com a persones i hem d'implantar aquests nous valors en el futur.

ALUMNAT DE SECUNDÀRIA, El Armelar

“ Vam fer veure a l'alumnat la necessitat d'un canvi i d'un compromís, d'un compromís personal que transforma, i, per descomptat, va ser millor perquè ho vam fer en equip.

BEGOÑA, Professora de Plàstica, El Armelar

“ He après que tots som diferents i que no podem ficar-nos amb les diferències dels altres”. “No cal fer mal a les persones, maltractar-les o insultar-les... cal acceptar-les com són”. “Per a canviar les injustícies cal ser valentes”

ALUMNES de 1r d'EP, Nuestra Sra de los Angeles (Alacant)

6. EINES I RECURSOS

➡	GUIA ApS AMB MIRADA DE CURES (versió pdf)	
➡	GUIA PISTES PER A PRACTICAR ApSC (versió pdf)	
➡	Trets dels Centres Educatius Transformadors	
➡	Els ODS i l'ApS (infografia)	
➡	La pedagogia de les cures	
➡	Aprenentatge servei amb potència de cures	
➡	Aprenentatge competencial a favor de les cures	
➡	RELLOTGE amb els components d'un bon projecte ApSC	
➡	La llei de l'ApS	
➡	Fitxa HORA de transformar una experiència/activitat en ApSC	
➡	100 buenas prácticas de Aprendizaje-Servicio	
➡	Àmbits i accions d'ApSC amb cures	
➡	Fitxa: Mapatge de necessitats de l'entorn local/global	
➡	Fitxa: Passos per al nostre ApSC	
➡	Fases d'un projecte ApS	
➡	Quadre de registres per a l'avaluació multifocal del projecte ApSC	
➡	Instruments per a l'avaluació d'un projecte ApSC	

Publicacions

Infografies

Fitxes

Accedeix A C Í a la descàrrega
EL TEU KIT: APS AMB CURES

7. FORA DUBTES: “CAL SER VALENTES”

Com ens recorda l'alumnat de primer de primària del Col·legi Nuestra Sra de los Angeles (Alacant) “**Per a canviar les injustícies cal ser valentes**” i eixir de la zona de confort, sabent que no estareu a soles.

Però per si encara no us heu convençut del tot, us deixem les Deu raons educatives i socials per a practicar l'ApS que ens presenta **Roser Batlle**, en la Guia Pràctica d'Aprenentatge Servei. Perquè difícilment es pot dir millor i més clar. Una última espenta i avant!.

Deu raons educatives i socials per a practicar l'APS:

1. Per a recuperar el sentit social de l'educació.
2. Per a integrar els aspectes cognitius amb els aspectes actitudinals i morals de l'aprenentatge.
3. Perquè l'alumnat aprenga millor.
4. Per a incrementar la percepció positiva i la consideració social de les xiquetes, xiquets i joves com a ciutadanes i ciutadans.
5. Per a reforçar les bones pràctiques existents i millorar la imatge social del centre educatiu.
6. Per a potenciar el lideratge de docents i educadores com dinamitzadores socials en el seu entorn.
7. Per a estimular la pràctica democràtica i participativa de la ciutadania.
8. Per a augmentar la cohesió social en els barris i poblacions
9. Per a fomentar el voluntariat.
10. Per a compensar l'ètica de la justícia amb l'ètica de la cura.

8.

APÈNDIX:

APSC EN TEMPS DE CORONAVIRUS

SERGIO FERRANDIS, Mestre de primària, voluntari d'**InteRed**, i coordinador del **Grup Territorial CV d'ApS**

“ *No dubte que, a pesar del distanciament, l'aprenentatge servei està viu i es transforma buscant noves vies per les quals circular, arribar a qualsevol que ho necessite, i posar en el centre les cures de les persones i la protecció del nostre planeta.* ”

Després de tantes pistes i eines que ens proposa InteRed i la seua invitació a ser valentes, a atrevir-nos a fer el primer pas i liderar propostes d'ApS amb cures en els nostres centres, també és urgent esmentar la nova realitat de pandèmia que estem vivint i en què pot afectar el desenvolupament d'aquesta metodologia.

Una realitat que implica una transformació en la manera d'interactuar, de relacionar-nos i que, a més, ha posat en relleu les grans necessitats socials que tenim i a les quals podem donar solució.

En fer ApS, l'escola actua com a agent actiu de la seua comunitat i fa de portaveu (una entre tants) de les seues necessitats des d'una mirada local i global, així com de la seua voluntat de canvi. Els centres educatius de manera natural formem part de les xarxes comunitàries. L'ApS és una oportunitat per a activar les interrelacions existents en aquestes xarxes en benefici dels aprenentatges de l'alumnat, posats al servei del bé comú i també en benefici de la comunitat i del planeta.

En aquests temps hem pogut comprovar que les persones ens necessitem les unes a les altres, que hem d'ajudar-nos per a superar moments de crisi i que si no tinguérem els altres al nostre costat, simplement no seríem res.

Hem vist en aquest temps moltes accions solidàries espontànies entre veïnes i veïns que s'han ajudat a fer la compra o a baixar el fem, s'han prestat mascaretes, s'han donat ànim des dels balcons... Persones que s'han organitzat per a repartir aliments i material sanitari, que han decidit promoure els comerços dels seus barris, fins i tot que han reconvertit els seus negocis per a posar-los al servei de la societat.

Des de l'escola, molts projectes d'aprenentatge servei s'han transformat per a donar resposta a aquesta nova situació, amb gran repercussió en els mitjans de comunicació. Missatges d'ànim als hospitals, cartes i vídeos a les persones majors, acompanyament telefònic, promoció del comerç local, sensibilització de la protecció del medi ambient...

Ací teniu un molt bon exemple d'això, la readaptació, en temps de pandèmia, de la **Comisión Atenea**: un projecte impulsat per l'alumnat de **IES Alba Plata** (Premi Aprenentatge Servei en Equitat de Gènere 2019)

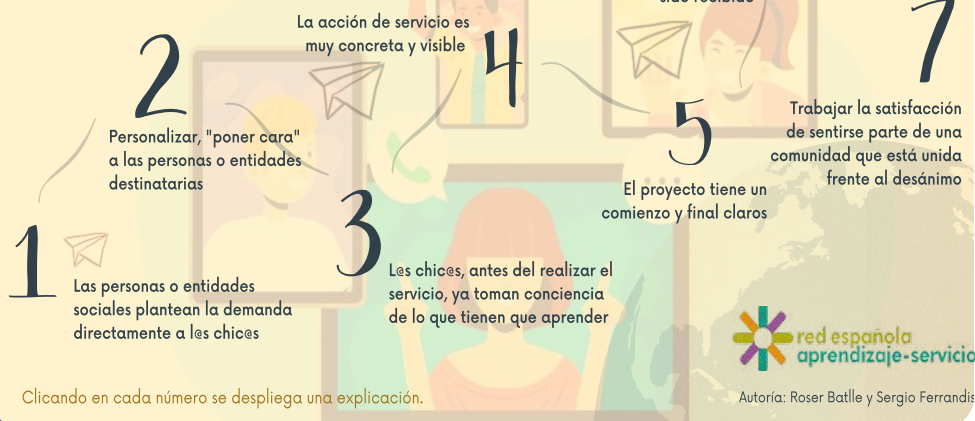
Una vegada més, els xics i xiques donen mostres de solidaritat i responsabilitat ciutadana. Podeu trobar molts més exemples recopilats i publicats en la pàgina de la [REDAPS](#) i en aquest document elaborat pel Grup territorial d'ApS de la Comunitat de Madrid.

En tot cas, com no deixa de ser un repte més, **Roser Batlle** ens ofereix set consells útils que poden donar-nos algunes idees:

Siete consejos para hacer ApS en la distancia

En general, prestar atención a:

- Acortar distancias.
- Hacer más real y tangible el proyecto.
- Reforzar el protagonismo de las chices.
- Estimular el optimismo y la confianza.

9.

BIBLIOGRAFIA

Per a ampliar informació SOBRE APRENTATGE SERVEI.

PUBLICACIONS:

- Batlle, R.: Aprendizaje-servicio. Compromiso social en acción. Editorial Santillana, octubre 2020.
- Batlle, R., Escoda, E. (coordinación) Cuñado, M.J., García Laso, A., Domingo A.M., Prats, D.: 100 Buenas prácticas de Aprendizaje-Servicio. Editorial Santillana, 2019.
- VV.AA. (2017): Guía de Aprendizaje-Servicio con mirada de Cuidados. Valencia, [InteRed](#).
- Aramburuzabala, P., Cerrillo, R. y Tello, I.: Aprendizaje-Servicio: Una propuesta metodológica para la introducción de la sostenibilidad curricular en la Universidad. Revista de Currículum y Formación de Profesorado, vol. 19, núm. 1, enero/abril, 2015.
- Puig, J.M., Batlle, R., Campo, C.L., Gijón, M., Graell, X.M. y Palos, J.: ¿Cómo realizar un proyecto de aprendizaje servicio? Editorial GRAO, Barcelona, 2015.
- Palos, J.: Aprendizaje servicio. Aprender de forma competencial y con responsabilidad social. Universitat de Barcelona. Temps d'Educació, 2011, núm. 41, pp. 25-40.
- Puig, J.M., Gijón, M., Martín, X. y Rubio, L.: Aprendizaje-Servicio y Educación para la Ciudadanía. Revista de Educación, número extraordinario 2011, pp. 45-67.
- Rubio, L.: El aprendizaje en el aprendizaje y Servicio. En Puig, J.M. (coord.) Aprendizaje y Servicio (ApS). Educación y compromiso cívico. Crítica y fundamentos, núm. 29. Editorial Graó, Barcelona, 2009.
- Rubio, L. (coord.) Aprendizaje-Servicio solidario. Guía de bolsillo. Guías Zerbikas 0. Fundación Zerbikas, Bilbao, 2008.
- Puig, J.M., Martín, X y Batlle, R.: Cómo iniciar un proyecto de Aprendizaje-Servicio solidario. Guías Zerbikas 1. Fundación Zerbikas, Bilbao, 2007.
- Puig, J.M., Batlle, R., Bosch, C. y Palos, J.: Aprentatge servei: Educar per a la ciutadania. Editorial Octaedro, Barcelona, 2006.

... i les PÀGINES WEB:

- Red Española de Aprendizaje-Servicio (REDAPS): <https://aprendizajeservicio.net/>
- Grup promotor d'aprenentatge servei de la Comunitat Valenciana: <https://apscomunitatvalenciana.net/>
- Zerbikas: www.zerbikas.es (País Vasco)
- Centre Promotor d'Aprenentatge Servei: www.aprenentatgeservei.org (Cataluña)
- CLAYSS (Centro Latinoamericano de Aprendizaje-Servicio Solidario): www.clayss.org (Argentina)
- National Youth Leadership Council: www.nylc.org (USA)
- Learn and Serve America's: www.servicelearning.org (USA)
- Roser Battle: Aprendizaje-Servicio: <https://roserbattle.net/aprendizaje-servicio/>

SOBRE ETCG I PEDAGOGIA DE LES CURES:

PUBLICACIONS:

- **InteRed (2020):** [Un currículo orientado a la ciudadanía global. Aportes para su construcción](#)
- **InteRed (2020):** [UD Sal a la vida. Transforma el mundo](#)
- **InteRed (2020):** [Guía para la sistematización de experiencias educativas transformadoras](#)
- **InteRed (2020):** [Toca Igualtat. Una contribució a la prevenció de les violències masclistes a través de la coeducació](#)
- **InteRed (2019):** [Posicionamiento de Educación de InteRed](#). Madrid. Línea de Educación del Área de Programas. Madrid. **InteRed**.
- **InteRed (2019):** [Jóvenes desmontando el patriarcado. Por un mundo libre de violencias machistas](#)
- **InteRed (2019):** [El reto de sostener la vida. 24 experiencias revolucionariamente cuidadosas](#)
- **InteRed (2019):** [Guía de aprendizaje por proyectos transformadores con dimensión Global-local. Una aproximación desde nuestras prácticas](#)
- **VV.AA (2018):** [Centres Educatius Transformadors. Trets i propostes per avançar](#). Madrid. Moviment per l'educació transformadora i la ciutadania global (Alboan, Entreculturas, **InteRed**, Oxfam Intermón).
- **VV.AA (2018):** [Educar para la transformación ecosocial. Orientaciones para la incorporación de la dimensión ecosocial al currículo](#). Madrid. FUHEM.
- **VV.AA (2018):** [Pedagogía de los Cuidados. Aportes para su construcción](#). Bilbao, **InteRed**.
- **De Blas, A. (2018):** 71 propuestas para educar con perspectiva de género. Madrid. FUHEM.
- **Tanarro, R. (coord.)(2017):** [Jóvenes Actuando con Cuidados. Guía para la movilización de jóvenes](#). Madrid, **InteRed**.
- **De Blas, A. (2014):** [La revolución de los Cuidados. Tácticas y estrategias](#). Edita **InteRed**, Madrid.
- **De Blas, A. (2012):** [Pistes per a un model de vida sostenible](#). Edita **InteRed**, Madrid.
- **Gardner, H. (1987):** Estructuras de la Mente. La Teoría de las Inteligencias Múltiples. México. Fondo de la Cultura Económica.

ENS MOU L'EDUCACIÓ

InteRed impulsa processos educatius per al canvi personal i col·lectiu a favor de la justícia social, l'equitat de gènere i la cura de les persones i la naturalesa.

www.intered.org/es/educacion-transformadora

InteRed
por una educación transformadora

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

**TOTS
A UNA
VEU**